

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд
за придобиване на образователна и научна степен „Доктор”,
в научна специалност „Изкуствознание и изобразителни изкуства”
тема на дисертацията
„Тенденции при актуализирането на предмет, граници и съдържание на
дизайна у нас”
разработена от доц. Димитър Иванов Добревски
научен ръководител доц. Станко Войков

рецензент проф. Георги Асенов Гиков
научна специалност 05.08.04. „Изкуствознание и изобразителни изкуства”
Дизайн за детската среда

Дисертационния труд е обсъден и предложен за защита на 17.06.2015 год. на заседание на катедра „Индустиален дизайн”. В протокола не са отбелязани коментари и становища. Цитирам заключителното решение: „Въз основа на представената дисертация и становището на научния ръководител, катедрата взе решение за разкриване на процедура по защита на дисертационния труд на доц. Добревски.

Доцент Димитър Иванов Добревски е роден на 26. 05.1954 год. През 1979 год. завършва специалност „Промислени форми” към ВИИИ „Николай Павлович” при проф. Спас Донеvски.

От 1979 год. до 1999 год. е редовен преподавател в ПГПИ за ПИ „Св. Лука”- София към специалността „Детски играчки и сувенири”. След 1999 год. е редовен преподавател в НХА, катедра „Индустиален дизайн” Бил е и хонорован преподавател към НБУ – 1995-2014 год., СУ -2000-2005 год., ЛТУ – след 2011 год.

. Представения от кандидата материал, като дисертационен труд на тема „Тенденции при актуализиране на предмет, граници и съдържание на дизайна у нас”, е книжно тяло с общ обем 281 страници. Състои се от увод, и четири глави развити в 224 стр., в които: увод, обща характеристика на труда; заключение; изводи; приноси; библиография. / 14 страници използвана литература и други видове информaционни източници /; списък на илюстрациите; списък на публикациите по темата /поместени в автореферата/, и приложение с илюстративен материал към текста- 57 стр.

Още в увода се подчертава силното въздействие на продуктите на дизайнерската практика, със своята масовост и всестранност в организацията на живота на дадено общество и от там за развитието на културата. Както автора споменава, дизайна е своеобразен символ на

културата за дадена епоха. Тук искам да обърна внимание, че дизайна не е изобразително изкуство, както е написано в увода. Изобразителна е дейността на дизайнерите при онагледяване на техните идеи и хрумвания. Правилно е изтъкнато, че дизайна в световен мащаб е изключително важен фактор в културното и икономическо развитие и белег на техническото ниво на обществото.

Все по-ускореното развитие на науката, техниката, технологиите и новите материали, рефрлектирайки в дизайнерската практика, икономиката и социалните взаимоотношения, предопределя актуалността на избраната тема на дисертационния труд. В увода са обосновани обектите на изследването, целите и задачите на дисертацията методите и средствата за тяхното изпълнение. Изтъкнато е недооценяването на дизайна в България, като интелектуален продукт и възможната му роля за икономическото и културно развитие на страната ни, в трудния етап от промените в посткомунистическия преход. Изложени са някои особености на българския преход, което дава допълнителна яснота.

В началото на първа глава е намерил място анализ на основния термин „дизайн”. Изключително подробно е изследван термина, като етимология и семантика, което е в контекста на изясняване на същността и съдържанието му, тъй като дори и хора от професията го използват неправилно и не са съвсем наясно със същността му. Най-често това се вижда в медиите. В изложението също виждаме различно използване на съчетание на термина дизайн с прилагателно, което определя различните направления на дейност. Например: моден дизайн и дизайн за деца. Би било смешно да се каже детски дизайн, а по-правилно – дизайн за модата, дизайн за интериора т. н. Същото виждаме и в точката „Основни жанрове, видове и стилови направления”, в която много изчерпателно са изследвани множеството направления на дизайнерската практика, въпреки забележката на автора за цитираната класификация на Медведев. Цитат „Този подход в известен смисъл е правилен, защото дизайна винаги е „За нещо” и „на нещо”, което отговаря на правилния български език. Събраната и изследвана обемна, разностранна и понякога противоречива информация е довела до изводи, които са по-скоро коментари. В точката що е дизайн, също виждаме събрани формулировки от най различни източници, някои от които много крайни и това също е затруднило изключително много обобщенията. Докторанта пише „Всеки автор или теоретик в областта на дизайна има своя дефиниция за дизайн”.

Сериозно е изследвана и анализирана разликата между промишления /индустриалния/ и инженерния дизайн.

Считам за преекспонирани разделянето и разликата между така наречения социалистически и капиталистически дизайн, което е било в унисон с някои псевдо науки раработвани през социализма. Така или иначе дизайна винаги има за цел подобряване на предметно-материалната и

пространствена среда на човека и философията и организацията на неговия живот. Това се вижда и от цитираните формолировки и обобщения от конгресите на ИКСИД, намерили място в изследването.

Изводите в края на точката са обширни и разглеждат същността на дизайна в няколко аспекта, като дейност, като резултат от тази дейност и като потребление. Разглеждането на фактори влияещи върху съдържанието на термина, като мисъл, като дейност и като резултат от тази дейност, води до допълнително разясняване на въпроса. Споменати са външни и вътрешни фактори, исторически, икономически, технологични, социални, политически, културни други, което би довело до изчерпателност при по-категоричен анализ.

Проблема с подробното изследване и анализиране на понятието е наистина тежка и трудна задача поради неговата многопластовост и широкоспектърност, а и поради честото му използване в обществото понякога безсмислено, или като клише.

В контекста на разглеждания проблем правилно е вмъкнато кратък исторически преглед, за зараждането и обособяването на дизайнерската дейност и са посочени различните концепции за неговото начало.

Текстовата част, в която се изследват и анализират границите на дизайна, които са доста неясни и размити, поради редица фактори, изследвани от докторанта, е обобщена в добре обосновани и формулирани изводи.

Много съществен като разгледана проблематика е изследвания материал във втората глава на дисертационния труд – Предмет на дизайна. И тук трудността произхожда от това, че предмета и съдържанието на дизайна непрекъснато се развива и променя и обхваща все нови сфери на действие. На базата на изследване и анализ на развитието на обществените отношения и потребности, социално-политическите фактори, автора се опитва да даде обобщени формулировки за предмета на дизайна. Приведени са данни за различни законови разпоредби у нас и примери от чужбина, както и структурите на дизайнерски сдружения и организации. Коментирани са въпроса за статус на дизайна на защитена./регулирана/ професия и отразяване в държавните регистри, със съответните отговорности на авторите. Това и макар непокриващо темата на дисертацията е изключително важен въпрос, тъй като предметно-материалната среда е пряко свързана с условията на живот, комфорта, здравословното състояние и работоспособността на човек, а също и с опазването и съхранението на природата среда.

Изследвани са подробно спецификите на двата аспекта при дизайнерската практика; рационален и емоционален.

Изследвани са и то особено подробно, различните методи от дизайнерската методология, а така също и теоретичните изследвания, публикувани в специализираната литература. За съжаление не винаги се открива в значителния по обем информационен материал при

формулировките на изводите авторовото становище. За това допринася и сравнително недостатъчния визуален материал в приложението с образци, които би трябвало да подкрепят текстовия материал, а също така разминаванията в сигнатурните номера. Има и други неточности; например **Виктор Гропиус**.

Изследването с анализ на системата „Най-важния елемент в дизайна е негово Величество Потребителя...”, цитат, от една страна и всички останали субекти и обекти, от които зависи дизайнерската идея да стигне до потребителя. /проектанти, конструкции, технолози, енергетици, педагози, психолози, търговци и още много други/.

Трета глава „Дизайна в действие”, анализират връзките между дизайн, творчество и иновации, като възможност на двигателен фактор за развитие, растеж и просперитет и като държавна и международна политика. Особено подробно е разгледан въпроса за образованието и природните заложби на дизайнерите, свързани с конвергентното, дивергентното и асоциативното мислене, а също така и интуицията.

Прави впечатление известна пристрастеност на доц. Добревски към източната философия. често използва азиатски мъдрости. Казвам го в положителен смисъл.

Автора доказва чрез изследване на многобройна цитирана информация и анализ на тясното взаимодействие между теорията и практиката, правото на самостоятелност на науката на дизайна, въпреки преплитането с други клонове и жанрове на науката и изкуството.

В същата глава виждаме много изчерпателна информация, за специализирана литература, списания, бюлетини и някои ежедневници, с материали за дизайн, на български, в периода от 1964 година до днес. Счита че една от заслугите на този дисертационен труд са богатите статистически данни, събрани и структурирани в текстовата част.

Сериозно е обърнато внимание на неразборията в държавния регистър за длъжностните характеристики и е изтъкната причината – чиновническото административно отношение към проблема на висшите инстанции. Това характеризира положението на българския дизайн, въпреки усилията на дизайнерските организации и сдружения, които също са обект на изложението, и въпреки успехите на редица български дизайнери на различни форуми у нас и в чужбина систематизирани и онагледени в изложението.

В часта със събраната информация за обучението и подготовката на кадри за дизайнерската теория и практика, изследването е изчерпателно и предоставя доста точни сведения за положението, както у нас така и за страните на Европа и Америка. Това и дългогодишната преподавателска практика на доц. Димитър Добревски към Националната Художествена Академия и други университети е довело до правилни изводи и заключения.

Глава трета завършва с преглед на дизайнерската практика в световен мащаб и в България. Правилно е подчертана необходимостта от непрекъснато продължаващо обучение, във връзка с бързите промени в обществения живот и автора обявява оптимизъм за бъдещето на младите български колеги. Въпреки афиширания оптимизъм формулираните изводи на края са доста песимистични за практическата реализация на дизайнерите в България.

В четвърта глава Добревски изследва и анализира проблема със средата /изкуствена и естествена/, енергийните източници и запазването на равновесието в природата. Също така новите материали и технологии и от там нови концепции в науката на дизайна, дизайнерската практика и резултатите от нея. Удачно са вмъкнати понятията „екологичен дизайн“, „зелен дизайн“ и други термини за т.н. „устойчев дизайн“, като включване на дизайн концепциите към световния проблем за опазване на околната среда и природното равновесие. В тази връзка повече внимание, от гледна точка на дизайна, заслужава по-подробно анализиране, принципите залегнали в концепцията на англичаните Макдона и Браунгарт, „От люлка до люлка“ За съжаление това което е действителност в някои развити страни в България е въпрос на бъдеще. Цитирани са и редица международни конвенции. Не е изпуснат и проблема с отпадъците.

Накрая в коментарите удачно се подлагат на сравнителен анализ, принципите на дизайнерската практика през 20 век, последните години на 20 век и през началото на 21 век, в контекста на избраната тема. Считам че голяма част от формулираните в края на дисертационния труд изводи, са правилни и отговарят на реалностите.

Относно декларираните научни принципи, считам че са научно-приложни, тъй като нямат качества за научна новост.

Отчитайки сложността и многоплановостта на проблемите, които е трябвало да се проследят и формулират, на базата на значителния обем информационен материал, събран, систематизиран и анализиран, от автора, което говори за отговорността и възможностите на докторанта, да открива, систематизира и да си служи с различна научна литература и други източници, за да се изведат „Тенденции при актуализирането на предмет, граници и съдържание на дизайна у нас“ смятам, че докторската теза не се очертава съвсем ясно.

За да получи материала на дисертационния труд възможност и студенти да го ползват като учебно помагало, декларирано от доц. Добревски, би трябвало да претърпи нова редакция.

Въпреки направените в рецензията забележки, дисертационния труд има качества със своята обемност и голям масив от информационни материали, статистически данни и хронология, цитирани нормативни документи и др. и ще представлява интерес за колеги с достатъчен опит в професията и ще

провокира теми за дискусии. Също така може да се яви, като основа за бъдещи изследвания и дисертационни разработки, с по-стеснена тематика. Представения автореферат отразява коректно смисъла, структурата и съдържанието на дисертационния труд. В него са отбелязани и доклади изнесени от автора на научни конференции, в периода 2003 год.- 2013 год., повечето от които касаят проблемите изследвани в дисертацията.

Представения дисертационен труд отговаря на ЗРАСРБ и правилника на НХА за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя положително.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури, също да гласува положително и да присъди на доц. Димитър Иванов Добревски, образователната и научна степен „Доктор” по научна специалност 05.08.04. „Изкуствознание и изобразително изкуство”, професионално направление „Индустириален дизайн”.

Рецензент проф. Г. Гиков